

УДК 371:378:792.8.011

І. В. Тригуб, С. В. Тригуб

Сумський державний педагогічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ ПРІОРИТЕТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-ХОРЕОГРАФА

У статті досліджено проблему підготовки вчителя-хореографа в системі вищої педагогічної освіти; визначено пріоритетні напрями модернізації організаційної структури та змісту цієї підготовки.

***Ключові слова:** підготовка вчителя-хореографа, творча індивідуальність, керівник дитячих хореографічних колективів, національні пріоритети, євроінтеграційні тенденції.*

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням вищих навчальних закладів педагогічного спрямування на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору стає підготовка вчителя нової генерації. Сучасній школі потрібні педагоги, які уособлюють яскраву творчу індивідуальність, здатну забезпечити максимальну реалізацію творчого потенціалу учня, а це характерно для вчителів мистецьких дисциплін, зокрема вчителів хореографії.

Водночас традиційна система підготовки викладачів-хореографів недостатньо враховує особливості роботи з дитячими колективами за сучасних умов, коли відбулися концептуальні зміни як у підході до формування хореографічних навичок (пріоритет духовно-творчих завдань), так і суспільних вимог до керівника дитячого колективу. Останній має поєднувати високий професіоналізм фахівця-хореографа та педагога-вихователя, а також менеджера, який володіє належними економічними знаннями та мистецтвом керівництва колективом. Тому дослідження пріоритетних форм організації та змісту фахової підготовки вчителя-хореографа є актуальним.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасні дослідження проблем хореографічного мистецтва здійснюються у рідкісній мистецтвознавстві і спрямовані на вивчення становлення і розвитку хореографічної культури (П. Білаш, В. Волчукова, С. Легка, Г. Полянська, О. Семак, Д. Шариков, В. Шкоріненко) або у межах педагогічної науки і розв'язують психолого-педагогічні проблеми розвитку особистості дитини засобами хореографічного мистецтва (П. Коваль, П. Фриз, Т. Чурпіта), а також

підготовки вчителів хореографії й керівників дитячих хореографічних об'єднань (О. Бурля, С. Забрєдовський, О. Таранцева).

Необхідно відзначити, що приділяється належна увага формуванню особистості вчителя в сучасній науці, зокрема таким аспектам, як підготовка вчителя до творчої професійної діяльності (В. Загвязинський, І. Зязюн, С. Сисоєва та ін.), розвиток особистості вчителя у процесі професійної підготовки (І. Бех, І. Зязюн, В. Моляко), загальнокультурний розвиток учителя (Н. Гусакова, О. Олексюк, О. Рудницька), індивідуальність майбутнього педагога (К. Альбуханова-Славська, Г. Балл, В. Рибалко), творча індивідуальність майбутнього педагога (Л. Мільто, О. Пехота, О. Сергеєнкова), індивідуальний стиль педагогічної діяльності (Н. Амінов, В. Бездухов, З. Вяткіна). Найактуальнішою проблемою досліджень у сфері педагогічної освіти стають євроінтеграційні тенденції її розвитку. Проте підготовка вчителя-хореографа залишається слабовисвітленою у наукових публікаціях. Тому доцільність визначення першочергових змін, яких потребує ця галузь, не викликає сумнівів.

Мета статті – з'ясувати особливості підготовки вчителя-хореографа в системі вищої педагогічної освіти на сучасному етапі, визначити пріоритетні напрями модернізації організаційної структури та змісту цієї підготовки.

Виклад основного матеріалу. Різні напрями наукових досліджень щодо підготовки педагогічних кадрів (вивчення підготовки вчителя до творчої професійної діяльності, творчої індивідуальності майбутнього педагога, індивідуального стилю педагогічної діяльності) доводять, що вирішальну роль у навчанні та вихованні майбутніх учителів відіграє цілеспрямований процес максимальної реалізації творчих потенцій особистості студента. Не залишається осторонь від цього процесу й підготовка вчителів-хореографів.

Вимоги певної суспільно-історичної епохи до особистості вчителя в поєднанні з його власним творчим пошуком сприяють появі різноманітних індивідуальних стилів діяльності педагогів. У цьому контексті привертають увагу розвідки щодо формування індивідуального стилю діяльності майбутніх учителів хореографії. На думку Л. Андрощук, основоположною категорією проблеми індивідуального стилю діяльності є категорія

індивідуальності, яку характеризують внутрішня цілісність і відносна самостійність, унікальність. Автора наголошує, що реалізацію індивідуальності в діяльності забезпечує самоактуалізація, яка є складним процесом вибору людиною власного стилю [1, 10–11]. Зауважимо, що саме у процесі самоактуалізації формується сильна індивідуальність, інтегральною характеристикою якою стає індивідуальний стиль діяльності, тобто система взаємопов'язаних способів і дій для досягнення високих результатів у діяльності.

Між розмаїтими індивідуальними стилями діяльності вчителя хореографії можна вирізнити такі: емоційно-творчий стиль, творчо-індивідуальний стиль, творчо-інтелектуальний стиль, творчо-імпровізаційний стиль. Розподіл стилів є узагальненим та умовним, оскільки творча індивідуальність найбільше виражається не у спільних, а у відмінних ознаках індивідуального стилю діяльності. Очевидно, що основою і невід'ємним компонентом усіх етапів формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії необхідно визнати творчість. Тому серед організаційно-змістових пріоритетів фахової підготовки вчителя хореографії вона займає чільне місце.

У процесі становлення особистості майбутнього вчителя хореографії вагоме місце посідає формування педагогічних переконань. Саме вони становлять важливий структурний компонент світогляду і суттєво позначаються на ставленні до педагогічної діяльності, справляють істотний вплив на напрям мислення і дій, внутрішньо зумовлюють лінію поведінки. Рівень сформованості педагогічних переконань характеризує ступінь підготовленості вчителя до освітньої роботи у школі, є передумовою ефективності його педагогічної діяльності. Ю. Ростовська присвятила свої наукові розвідки дослідженню цієї проблеми. Автор визначає сутність педагогічних переконань як сукупність знань та уявлень про явища педагогічної дійсності, що усвідомлюються вчителем як істинні та зумовлюють його діяльно-вольову поведінку, і пропонує виділяти педагогічні переконання методологічного та методичного рівнів. На її думку, педагогічні переконання методологічного рівня ґрунтуються насамперед на знаннях щодо закономірностей художнього пізнання дійсності, природи мистецтва, його ролі у формуванні особистості;

особливостей сприймання художніх творів, їх створення і виконання тощо. Педагогічні переконання методичного рівня визначаються теоретичними аспектами навчання музики і хореографії і ґрунтуються на взаємозв'язку художньо-теоретичних знань з безпосередньою практичною діяльністю вчителя [4, 17].

Зауважимо, що ефективність формування педагогічних переконань майбутніх учителів музики і хореографії залежить від досягнення єдності доведення і віри у процесі засвоєння методичних знань, а також від наближення змісту методичної підготовки до шкільної практики. Значущість методичних знань у пізнанні й оцінці педагогічних фактів та явищ, що усвідомлюється при цьому, надає цим знанням особистісного смислу, віри в їх істинність. Таким чином, головний шлях формування педагогічних переконань полягає у збагаченні студентів знаннями й уміннями, значущими для їх інтелектуально-емоційного ставлення до цих знань як до істинних. Тому процес методичної підготовки вчителя хореографії повинен бути зорієнтований на вироблення стійких педагогічних поглядів, упевненості у правильності своїх думок і дій; виховання професійних потреб, які спонукають до діяльності відповідно до власних ціннісних орієнтацій; досягнення органічної єдності знань, переконань і практичної дії.

На сучасному етапі підготовка вчителя-хореографа повинна набути національного спрямування. Наголосимо, що формування національної культури українців унаслідок певних геополітичних процесів відбувалось значною мірою засобами народного мистецтва, зокрема хореографічного. З одного боку, український народний танець був формою не тільки народної художньої творчості, а й проявом національних культурних цінностей, збереження національної ідентичності. З другого боку, народний танець, що посідає вагоме місце серед культурних надбань українців, завжди був тим невичерпним джерелом, яким живилася сценічна хореографія та професійне мистецтво. Упродовж довготривалої історії він не тільки зберіг самобутність, а й розвинувся якісно, збагатившись яскравими сюжетами, образами, лексикою, композиційними побудовами і технікою виконання.

Сьогодні сюжетно-драматургічний зміст українського народно-сценічного танцю, його стилістика активно оновлюються і розвиваються, що забезпечує еволюціонування його художньої образності. На думку О. Бойко, історія вітчизняного народно-сценічного танцю від своїх початків є історією боротьби за чистоту хореографічного образу і національного стилю, достовірність відтворення засобами танцювального мистецтва народного характеру [2, 18–19]. У цьому контексті є беззаперечним значення українського народно-сценічного танцю у підготовці вчителя-хореографа, здатного цінити національне багатство. Тому пріоритетність відповідних дисциплін не викликає сумнівів.

У змісті фахової підготовки майбутнього вчителя-хореографа важливе місце посідає комплекс предметів, що дозволяють опанувати теорію і методику викладання танців різних стилів і гатунків. Важливою складовою цієї підготовки стає опанування основ діяльності керівників дитячих хореографічних колективів. Дослідження сучасних особливостей цієї діяльності виявило значну трансформацію методичних, виховних та керівних функцій хореографа – керівника дитячого творчого об'єднання. Він повинен вільно володіти педагогічними прийомами та методами викладання хореографічного мистецтва, знати специфіку балетмейстерської роботи, а також застосовувати ефективні методи організації й управління аматорським колективом [5, 157–161].

Останнім часом до змісту підготовки вчителя-хореографа починає впроваджуватися *ритміка*. В Україні проблеми музично-ритмічного виховання в контексті хореографічної підготовки на національній основі у міжвоєнний період досліджував Василь Верховинець, музично-педагогічна діяльність якого починає активно вивчатися в останні десятиліття. Зауважимо, що у зарубіжних країнах ритміка ідентифікується із системою музично-ритмічного виховання Еміля Жак-Далькроза. Хоча загальна інформація про неї доступна українським фахівцям з мистецької освіти, проте ані концептуальні положення цієї системи, ані методика проведення занять з ритміки не були широко впроваджені у процес підготовки вчителів музики та керівників хореографічних колективів. На думку Г. Ніколаї, унікальність цієї системи, її результативність та значення не тільки в галузі мистецької педагогіки, але й у сфері загального виховання гармонійно

розвиненої творчої особистості та корекційної педагогіки, а також підготовки хореографів підтверджені багаторічним досвідом країн Західної Європи [3, 115–116].

Входження України до міжнародного освітнього простору зумовило перегляд організаційно-змістових пріоритетів підготовки вчителів мистецьких спеціальностей. Яскравим прикладом цього може бути досвід трансформації музично-педагогічного факультету Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка на факультет мистецтв. Усвідомлення необхідності у підготовці вчителів різних мистецьких дисциплін, а не тільки музики спричинило організаційно-структурні зміни на факультеті, у тому числі започаткування у 2002 році спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія». Ці зміни були ініційовані кафедрою, яка з появою нової спеціальності стала називатися кафедрою хореографії, образотворчого мистецтва, теорії, історії музики та художньої культури.

У вересні 2009 року з урахуванням європейських тенденцій розвитку мистецької освіти та з метою активізації науково-педагогічних і методичних пошуків у сфері підготовки вчителів-хореографів на факультеті відкривається нова кафедра – кафедра мистецької педагогіки та хореографії. Нова кафедра забезпечує підготовку студентів зі спеціальності денної та заочної форм навчання з таких дисциплін: мистецтво балетмейстера, теорія та методика викладання класичного танцю, теорія та методика викладання народно-сценічного танцю, теорія та методика викладання українського танцю, теорія та методика викладання сучасного танцю, теорія та методика викладання сучасного бального танцю, теорія та методика викладання історико-побутового танцю, теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом, історія хореографічного мистецтва, народний костюм, дихання в хореографії, ритміка, вступ до спеціальності, підготовка концертних номерів.

Викладачі кафедри мистецької педагогіки та хореографії співпрацюють з обласним та міським центрами роботи з талановитою молоддю, школами мистецтв міста та області, загальноосвітніми школами мистецького профілю, палацами для дітей та юнацтва та дитячими студіями музичного спрямування, беруть участь у проведенні обласних, всеукраїнських та міжнародних конференцій, що присвячені актуальним

проблемам мистецької освіти в Україні, стають організаторами й учасниками молодіжних музичних фестивалів, конкурсів.

Кадровий потенціал кафедри є одним з найпотужніших в Україні. Імена ініціаторів відкриття нової, хореографічної спеціальності в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, заслужених працівників освіти Ірини та Станіслава Тригубів добре відомі у хореографічних колах країни. Будучи доцентами, вони організовують підготовку вчителів-хореографів на високому методичному рівні. Викладач Анатолій Максименко наполегливо працює зі студентами над засвоєнням образно-пластичної стихії народно-сценічного танцю, а голова хореографічної спілки України в Сумській області Володимир Євтушенко виховує повагу до національної культурної спадщини у майбутніх учителів музики, ознайомлює їх з таїною українського народного танцю.

Теоретико-методологічні основи мистецької педагогіки допомагає опанувати студентам доктор педагогічних наук, професор кафедри Галина Ніколаї, а особливості музичного мистецтва, у тому числі й балетного, – кандидат мистецтвознавства, доцент Ольга Зав'ялова. Такий кадровий склад кафедри дозволяє здійснювати фахову підготовку вчителів хореографії, керівників хореографічних колективів дошкільної системи освіти та позашкільних навчальних закладів на високому професійному рівні, постійно модернізувати її організаційну структуру та зміст відповідно до викликів XXI століття.

Висновки. Аналіз стану дослідженості проблеми пріоритетних новацій щодо змісту та форм організації фахової підготовки вчителів хореографії й керівників дитячих хореографічних об'єднань у педагогічній теорії та практиці засвідчив, що існує низка праць з проблем підготовки вчителя до творчої професійної діяльності, розвитку особистості вчителя у процесі професійної підготовки, загальнокультурного розвитку вчителя, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності, а також підготовки фахівців до розвитку особистості дитини засобами хореографічного мистецтва. Модифікація навчальних планів відповідних спеціальностей відбувається з урахуванням євроінтеграційних тенденцій розвитку педагогічної освіти. У структурі факультетів мистецтв дедалі більшої ваги та самостійності набувають кафедри, що випускають учителів-хореографів, пріоритетним

стає магістерський рівень їх підготовки, про що йтиметься у наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Л. М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії / Л. М. Андрощук // Збірник наукових праць. Частина 2. – К. : Міленіум, 2005. – С. 9–16.
2. Бойко О. С. Хореографічний образ як естетичний вияв національного характеру / О. С. Бойко // Вісник КНУКіМ : зб. наук. праць. Серія «Мистецтвознавство». – К., 2005. – Вип. 12. – С. 18–26.
3. Ніколаї Г. Ю. Функціонування художньо-педагогічної концепції Еміля Жака-Далькроза в польській системі освіти / Г. Ю. Ніколаї // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Суми : СумДПУ, 2006. – С. 114 – 124.
4. Ростовська Ю. О. Формування педагогічних переконань майбутніх учителів музики і хореографії у процесі методичної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Ю. О. Ростовська ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 20 с.
5. Тригуб С. В. Творча та організаційна діяльність керівника дитячого хореографічного колективу в загальноосвітній школі / С. В. Тригуб // Сучасна мистецька освіта: реалії та перспективи : зб. наук. праць. – Київ-Суми : СумДПУ, 2004. – С. 155–162.

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется проблема подготовки учителя-хореографа в системе высшего педагогического образования, определяются приоритетные направления модернизаций организационной структуры и содержания этой подготовки.

Ключевые слова: *подготовка учителя-хореографа, творческая индивидуальность, руководитель детских хореографических коллективов, национальные приоритеты, евроинтеграционные тенденции.*

SUMMARY

The problem of dance teacher's training in the system of higher pedagogical education is researched in the article, the priority tendencies of modernization of organizational structure and substance of the training are established.

Key words: *dance teacher's training, creative individuality, leader of children's dance groups, national priorities, tendencies of eurointegration.*

УДК 004.051:371.26

В.Г. Шамония

Н.В. Шамшина

Сумський державний педагогічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМП'ЮТЕРНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

У статті подано авторську програму для тестування, яка підвищує ефективність контролю знань. Розглянуто правила роботи з програмою та основні принципи створення бази даних питань та відповідей, які відповідають вимогам до системи тестових завдань, сформульованих сучасною тестологією.

Ключові слова: *тест, комп'ютерний тест, система освіти, Болонський процес, засоби мультимедіа.*